

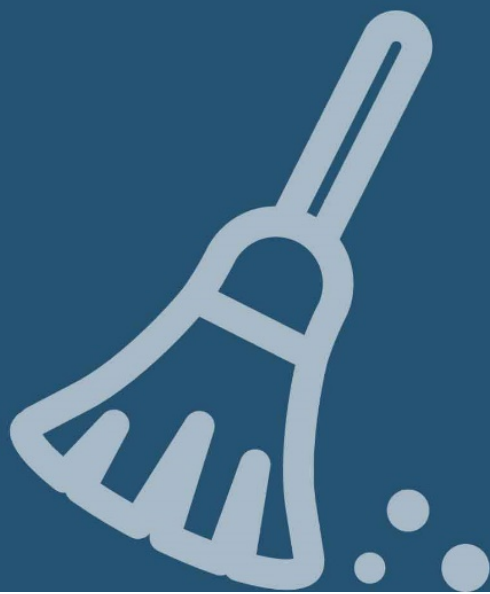
II.8. Közterületek tisztántartása

A főváros köztisztasági helyzetét Budapest **nem megfelelő** – de az elmúlt két év közvélemény-kutatási eredményei alapján **kismértékben javuló** – környezeti sajátosságai között tartják számon, ami az itt élők és a látogatók komfortérzetét közvetlenül rontja. **Korábban** a településtisztasági közügyek ellátását, megszervezését és működtetését **alapvetően fővárosi önkormányzati feladatként értelmezték**, ez alapján került megalkotásra a Fővárosi Közgyűlés 1994-es önkormányzati rendelete. A Fővárosi Önkormányzat e rendelet szerint végzi jelenleg is a közterület tisztántartási feladatainak ellátását a közszolgáltató gazdasági társaságain keresztül. A közszolgáltatási szerződésekben meghatározott alaptevékenységeken túl az elvégzett **köztisztasági tevékenységek** az elmúlt években általában a Fővárosi Önkormányzat által jóváhagyott szolgáltatási szint és **pénzügyi lehetőségek függvényében változtak**.

Jelenleg **nem kellően egyértelmű a budapesti helyi önkormányzatok** (kerületek vs. főváros) **között a településtisztasággal kapcsolatos szabályozási hatáskörök és végrehajtási feladatok megosztása**. Hatékonysági kérdéseket vet fel az az évtizedeken át folytatott gyakorlat is, miszerint **a közszolgáltatást végző fővárosi gazdasági társaságok közül több** az alaptevékenységén túl, **részben párhuzamos műszaki tartalommal** végez, illetve végeztet településtisztasági feladatokat is. A hatékonyabb közszolgáltatás elvégzése tekintetben **előrelépést jelenthet a 2021 szeptemberében megalakult BKM Budapesti Közművek Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság**.

A település tisztaságával szorosan összefüggő, egyúttal fontos közegészségügyi feladat a fővárosban az ún. egészségügyi kártevők (élősködő rovarok, rágcsálók) populációjának elfogadható szintre történő csökkentése is, majd annak folyamatos fenntartása. **A patkányfertőzöttként regisztrált budapesti objektumok száma meredeken 2013-2014-től kezdett emelkedni**, a gyorsan romló folyamat 2018-ban vált olyan mértékűvé, hogy az addig folytatott megelőző beavatkozások már elégtelennek bizonyultak az észlelt patkánypopuláció elfogadható szintre történő csökkentéséhez.

Az érdemi, tapasztalható javulás érdekében a településtisztasággal, továbbá a rovar- és rágcsálóirtással **kapcsolatos jogszabályi környezet felülvizsgálata, módosítása szükséges** úgy, hogy a budapesti közszolgáltatások működőképessége, teljesítményének szintje átmenetileg se csökkenjen.

Közterületek tisztántartásának leírása, jellemzése

A **köztisztaság** helyzete – ami általában egy települési önkormányzat feladatellátásának eredménye – a **közterületek** tisztasági, rendezettségi állapotát jelenti.

A közterület fogalmát három (a közterület-felügyeletről, a szabálysértésekről és az épített környezetről szóló) törvényben eltérő módon határozták meg^{1, 2, 3}.

A **legtágabb értelmezésben** – azaz a tulajdonformától és ingatlan-nyilvántartástól függetlenül **minden közhasználatra szolgáló területet is beleértve**, de ide nem értve a külterületi, jellemzően erdő és mezőgazdasági területeket – a **közterület tisztántartási igénnyel érintett területek nagysága** Budapesten közel **10 ezer hektár**, ami Budapest területének mintegy 18%-a (lásd *Függelék, 11. ábra*).

 Függelék F.1.

Korábban a köztisztasági, településtisztasági fővárosi közügyek ellátását, megszervezését és működtetését **alapvetően fővárosi önkormányzati feladatként** értelmezték, ezért Budapest köztisztaságának fenntartása érdekében a Fővárosi Közgyűlés 1994-ben megalkotta a **köztisztaságról szóló önkormányzati rendeletét**⁴, amely szerint a Fővárosi Önkormányzat a közterület tisztántartási feladatainak ellátását közszolgáltató gazdasági társaságain keresztül biztosítja.

A közszolgáltatási szerződésekben meghatározott alaptevékenységeken túl az **elvégzett köztisztasági tevékenységek** az elmúlt években általában a Fővárosi Önkormányzat által **jóváhagyott szolgáltatási szint és pénzügyi lehetőségek függvényében** változtak.

Hatékonyági kérdéseket vet fel az az évtizedeken át folytatott gyakorlat is, miszerint a közszolgáltatást végző **fővárosi gazdasági társaságok** közül több az alaptevékenységén túl, **részben párhuzamos műszaki tartalommal** végez, illetve végeztet településtisztasági feladatokat is.

A hatékonyabb közszolgáltatás elvégzése tekintetben előrelépést jelenthet a 2021. szeptember 1-én megalakult BKM Budapesti Közművek Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság (a továbbiakban: BKM), amely az öt korábbi fővárosi közszolgáltató gazdasági társaságot (FKF, FÖTÁV, FÖKERT, BTI és FÖKÉTÜSZ) jogutódjaként egyesíti, majd azok működését divíziókként foglalja magában. A döntés az európai városüzemeltetésben széles körben elterjedt „*Stadtwerke*”-modell („városi közművek”) budapesti megvalósítását célozza. Az átszervezést megelőzően a településtisztasági gyakorlat az alábbiak szerint alakult Budapesten:

- a Fővárosi Közterület-fenntartó Zártkörűen Működő Nonprofit Részvénytársaság (a továbbiakban: „FKF”, jogutódjai: a BKM „FKF Hulladékgazdálkodási Divízió” és „FKF Köztisztasági Divízió”) közszolgáltatási szerződés szerinti⁵ feladata Budapest **egy** közterületeinek tisztítása, továbbá a **nagy gyalogos aluljárók** (69 db, közel 200 000 m² járdafelülettel) , **közlekedési műtárgyak**, ingatlanhoz nem kapcsolódó **közjárdák**, **közlépcsők** és **burkolt utak** (>5000 fkm) **rendszeres kézi-gépi takarítása, locsolása**, valamint a téli **síkosság-mentesítés** és hóeltakarítás is – összesen több mint 25 millió m²-en. Ezek a feladatok kiegészülnek a szelektív hulladékgyűjtő szigetek külső mosásával és graffiti-mentesítésével, valamint szükség szerint a szigetek mellett illegálisan lerakott hulladék elszállításával és a közterületi hulladékgyűjtő edények fertőtlenítésével, valamint egyéb időszakos (rendkívüli) közszolgáltatási feladatokkal is (pl. hőségriasztással összefüggő feladatok, az országos és önkormányzati választásokkal kapcsolatos többletfeladatok ellátása).
- A Fővárosi Kertészeti Zártkörűen Működő Nonprofit Részvénytársaság (a továbbiakban: „FÖKERT”, jogutódja: BKM „FÖKERT Kertészeti Divízió”) alaptevékenységeken túli feladata⁶ a Fővárosi Önkormányzat feladatkörébe

tartozó közcélú **zöldterületek**, továbbá az ezek körüli és az ezeken átvezető szilárd és burkolatlan **gyalogjárók és sétányok** tisztán tartása.

- A **köztemetők** tisztántartása, **zöldfelületeinek fenntartása** a Budapesti Temetkezési Intézet Zártkörűen Működő Nonprofit Részvénytársaság (a továbbiakban: „BTI”, jogutódja: BKM „BTI Temetkezési Divízió”) feladata.
- a **közlekedési megálló, a villamos sínpályák** takarítását a Budapest Közlekedési Zrt. (a továbbiakban: „BKV”) végezteti.
- Az **ingatlan előtti járda** tisztán tartásáról, szemét- és gyommentesítéséről, a hó eltakarításáról és a síkosság-mentesítéséről az **ingatlan tulajdonosa** (kezelője, használója) köteles gondoskodni⁷.

Az ingatlan előtti járdaszakasz tisztántartási kötelezettsége az évszázados joggyakorlaton túl olyan társadalmi igénynek is megfelel, amelyhez alkalmazott műszaki megoldás a síkosság-mentesítés esetében leghatékonyabban biztosíthatja a nagy területen viszonylag rövid idő alatt keletkező tömeges baleset-megelőzés igényét.

Megjegyezzük, hogy az ingatlan előtti járdaszakasz tisztántartási, a csapadékvíz zavartalan lefolyását akadályozó anyagok és más hulladékok eltávolítási kötelezettségét a köztisztasággal és a települési szilárd hulladékkal összefüggő tevékenységekről szóló 1/1986. (II. 21.) ÉVM-EüM együttes rendelet 6. § (1) bekezdése is előírja, ugyanakkor a téli síkosság-mentesítést nem.

A fenti gyakorlattal szemben a települési önkormányzati – azon belül a budapesti köztisztasági – feladatellátás során **2013-tól** alapvető változást jelentett az **önkormányzati és a hulladékról szóló törvények** hatálybalépése.

A Fővárosi Önkormányzat **törvényben, vagy törvény felhatalmazása alapján további jogszabályban meghatározott** köztisztasági feladata:

- Az önkormányzati törvény szerint⁸ a **településtisztaság** (közutak locsolása, síkosság-mentesítés) **biztosítása**;
- A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény 34. § (1) bekezdése szerint: **„A közút kezelője – az országos és a helyi közutak kezeléséről szóló jogszabályok szerint eljárva – köteles gondoskodni arról, hogy [...] közvetlen környezete esztétikus és kulturált legyen”**, továbbá az (5) bekezdése szerint: **„A közút tisztántartásáról a közút kezelője gondoskodik. A közút síkosság-mentesítését a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvény eltérő rendelkezése hiányában a közút kezelője végzi”** (a Mötv. fent hivatkozott pontja szerint a **síkosság-mentesítés** a Fővárosi Önkormányzat feladata).

A közúti közlekedésről szóló törvénnyel összhangban, az önkormányzati törvény szerint **„a törvényben vagy kormányrendeletben meghatározott kiemelt forgalmú vagy országos közúti közlekedésben fontos szerepet játszó főútvonalak”** kezelését, fejlesztését, **üzemeltetését** látja el⁹.

Továbbá a helyi közutak kezelésének szakmai szabályait (a továbbiakban: Szabályzat) egy miniszteri rendelet¹⁰ értelmezi úgy, hogy a Szabályzat szerint a **„közút tisztántartása magában foglalja a közút tisztítását – ideértve a hulladék eltávolítását is –, a közútról a hó eltakarítását, továbbá az út síkossága elleni védekezést”**, továbbá utalva a fent hivatkozott 1/1986. (II. 21.) ÉVM-EüM együttes rendelet előírására rögzíti, hogy a **„tisztántartási kötelezettség a földutakra is kiterjed”**. (megjegyezzük, hogy a fővárosi köztisztasági rendelet hatálya a földutakra nem terjed ki.)

A vonatkozó jogszabályok szerint¹¹ a **kijelölt budapesti főútvonalak kezelője a Fővárosi Önkormányzat**, akinek feladatait a **stratégiai közútkezelés** (pl. forgalomszervezés, tervezés) tekintetében a **Budapesti Közlekedési Központ Zrt.**, míg az **operatív közútkezelői feladatokat** (pl. forgalomtechnikai létesítmények fenntartása, működtetése, karbantartása, felújítása) a **Budapest Közút Zrt.** látja el.

- A köztisztasági feladatok műszaki tartalmának és azok területi kiterjedésének meghatározásán túl **a hulladékról szóló törvény** szintén 2013-tól **a települési önkormányzat képviselőtestületének ad felhatalmazást**, hogy rendeletben állapítsa meg **a közterület tisztántartására vonatkozó részletes szabályokat**.

Megjegyezzük, hogy – mivel a köztisztaság nem tartozik a hulladékgazdálkodásba – alapvető változás volt **a hulladékról szóló törvény** azon rendelkezése¹², miszerint: a „*hulladékgazdálkodási közszolgáltatás körébe nem tartozó tevékenységet is végző közszolgáltató az egyes tevékenységeire olyan elkülönült nyilvántartást vezet, amely biztosítja az egyes tevékenységek átláthatóságát, valamint kizárja a keresztf finanszírozást*”.

A közterület-felügyeletről szóló 1999. évi LXIII. törvény szerint¹³ a **fővárosi köztisztaságra** vonatkozó jogszabályok végrehajtásának **ellenőrzéséhez** a budapesti települési önkormányzatok – a fővárosi kerületi önkormányzatok és a Fővárosi Önkormányzat által létrehozott Fővárosi Önkormányzati Rendészeti Igazgatóság (a továbbiakban: FÖRI) – **közterület-felügyeletei**, illetve **önkormányzati rendészetei rendelkeznek hatáskörrel**.

A kettős szintű fővárosi közigazgatási, közterület-felügyeleti hatásköri rendszerből eredően főszabályként a Fővárosi Önkormányzat kezelésében/tulajdonában lévő közterületeken, jellemzően főútvonalakon a FÖRI, míg a **kerületi önkormányzat kezelésében/tulajdonában lévő közterületeken a kerületi közterület-felügyelet** rendelkezik illetékességgel. Azokban a kerületekben, ahol önálló közterület-felügyeletet az önkormányzat nem működtet, a FÖRI az illetékes.

A település tisztaságával szorosan összefüggő, egyúttal fontos közegészségügyi feladat a fővárosban az ún. **egészségügyi kártevők** (élősködő rovarok, patkányok és egerek) populációjának elfogadható szintre történő csökkentése is, majd az elfogadható szint folyamatos fenntartása.

A **fővárosi patkánypopuláció** becsült száma nem ismert; csak azon objektumok számát regisztrálta korábban a – szisztematikus irtást a kezdetektől ellátó, gyakorlatilag ugyanazon – vállalkozó, ahol patkány előfordulást észleltek, és ott kezeléseket végeztek.

A fővárosi szolgáltatást a kezdetektől végző vállalat, majd szolgáltató gazdasági társaság – jogutódlások után már, mint – Bábólna Bio Kártevőirtó Szolgáltató Kft. szolgáltatott adatokat az 1970-es évek elejétől 2015-ig. Abban az időszakban a patkánymentesítési fenntartási munka eredményességét a fővárosi kormányhivatal – mint egészségügyi államigazgatási szerv (aki ezt a tevékenységet hatóságként folyamatosan ellenőrizte) is – megerősítette (lásd *1. táblázat* és *1. ábra*).

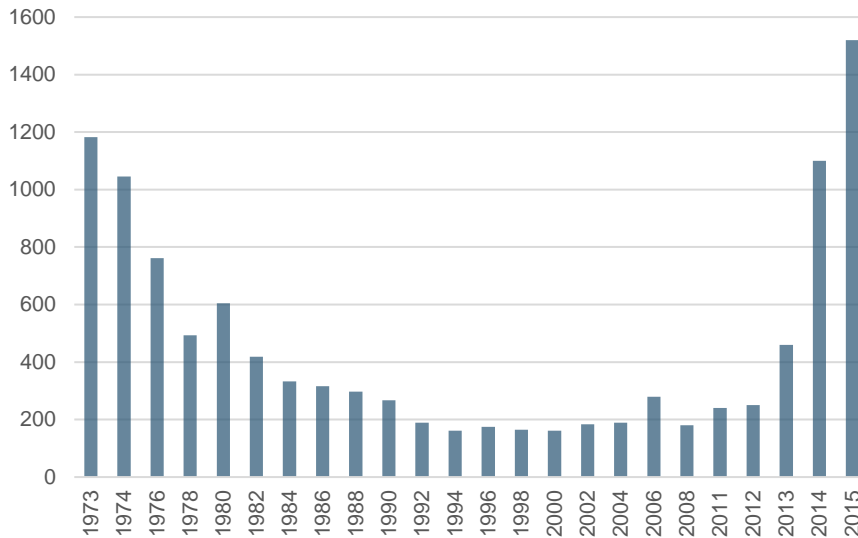
Év	Fertőzött objektumok*		Rágcsáló-mentesített objektumok**
	száma (db)	aránya az összes objektumhoz viszonyítva	
2011	240	0,1%	3.800
2012	250	0,1%	4.000
2013	460	0,2%	5.000
2014	1.100	0,5%	5.500
2015	1.520	0,7%	6.200

* bejelentések vagy felderítések alapján

** a bejelentett fertőzött helyek kezelése a megelőző kezelésekkal együtt

1. táblázat:

Patkányfertőzött objektumok és a patkánymentesítési esetek száma (Forrás: BFKH Népegészségügyi Főosztály és Bábólna Bio Kártevőirtó Szolgáltató Kft.)

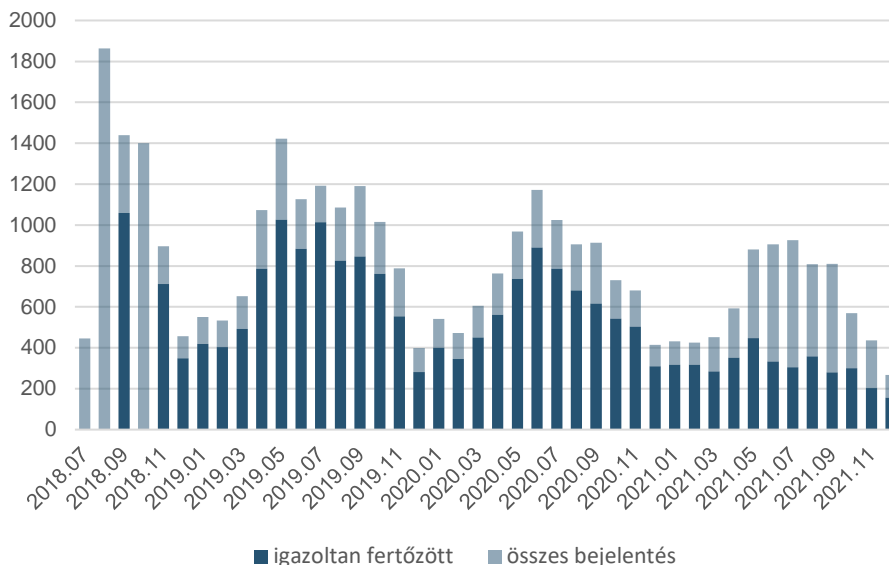
1. ábra: Patkányfertőzött objektumok számának alakulása 1973-2015 között (Forrás: BFKH Népegészségügyi Főosztály és Bábolna Bio Kártevőirtó Szolgáltató Kft.)

A 1. ábra alapján megállapítható, hogy a szisztematikus irtás eredményeképp 1990-es évekre jelentősen javult az állapot, majd 2013-2014-től kezdődően meredeken újra emelkedni kezdett a patkányfertőzött objektumok száma.

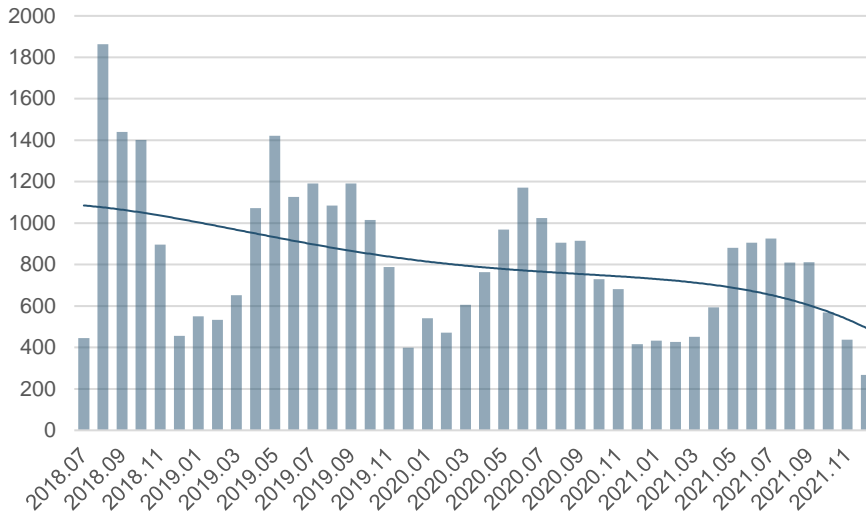
Az adatszolgáltatási módszerének megváltoztatása miatt a 2016-2018 közötti időszakra már nem állnak rendelkezésre olyan évenkénti adatok, amelyek eredménye a korábban alkalmazott és eddig bemutatott módszer szerint azonosan értékelhetőek lettek volna, amelyek alapján a kezdetektől 2018-ig azonos módon követhető lenne a budapesti fertőzött objektumok számának változása.

A gyorsan romló folyamat 2018-ban vált olyan mértékűvé, hogy **a szakmailag elfogadott és ellenőrzött megelőző beavatkozások műszaki tartalma**, szintje már **elégtelennek bizonyult** az észlelt patkánypopuláció elfogadható szintre történő csökkentéséhez.

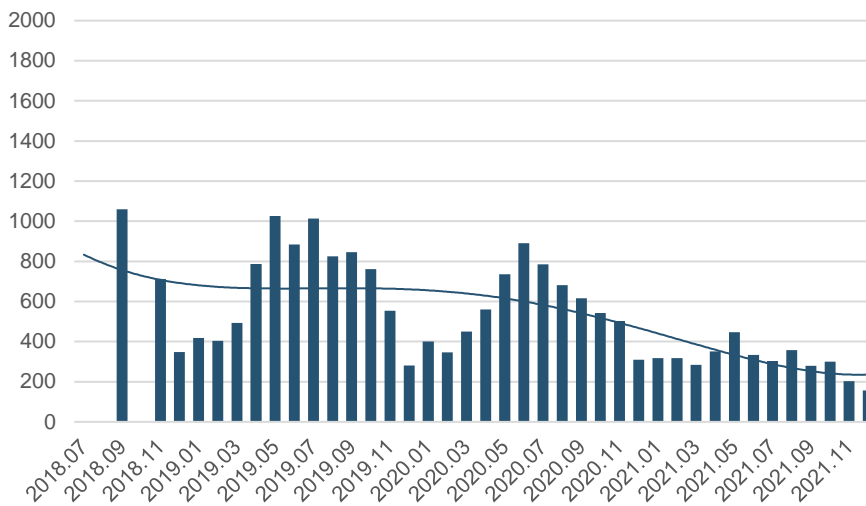
Az országos tisztifőorvos 2020 júliusában kiadott véleménye alapján a patkányártalom mértékének jellemzésére a rendelkezésre álló adatok közül jelenleg **a lakossági bejelentések száma** a legalkalmasabb. A patkányirtást végző aktuális vállalkozó által gyűjtött adatok 2018 júliusától állnak rendelkezésre, havi bontásban látható a bejelentések és az igazoltan fertőzött helyszínek aránya (lásd 2. ábra), továbbá a kétféle adat trendje (lásd 3., és 4. ábra). A 2. ábra alapján látható, hogy míg a bejelentések **2019-2020-ban átlagosan 75%-ban kerültek igazolásra**, addig **2021-ben** a bejelentések átlagosan **csak 52%-a bizonyult ténylegesen fertőzöttnek**.

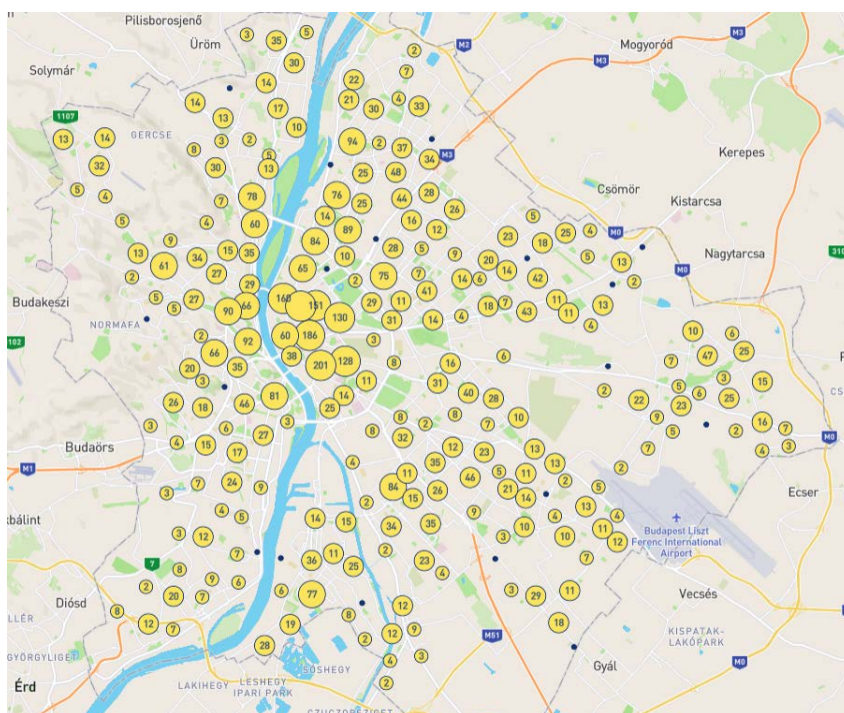
2. ábra: Patkányészleléssel kapcsolatos lakossági bejelentések számának alakulása 2018. július – 2021. december között (Forrás: RNBH Konzorcium)

3. ábra: Patkányészeléssel kapcsolatos **lakossági bejelentések** számának alakulása 2018. július – 2021. december között (Forrás: RNBH Konzorcium)

4. ábra: Igazoltan fertőzött helyszínek számának alakulása a lakossági patkányészeléssel kapcsolatos bejelentések alapján 2018. július – 2021. december között (Forrás: RNBH Konzorcium)

5. ábra: Lakossági patkánybejelentések helyszíni eloszlása a 2021. október – 2022. október közötti időszakban. (Forrás: budapest.hu¹⁴)

A patkányfertőzöttség mindenkor területi eloszlásáról a Budapest Portálon található bejelentési térkép ad folyamatos tájékoztatást. Jól látható, hogy a probléma a sűrűn lakott belvárosi területeken a legnagyobb – bár itt a lakosság fokozott jelenléte is növeli az észlelések számát (vö.: lakóterületek népsűrűségi térképével, *II. 1. Épített környezet fejezet, 2. ábra*).

A lakossági bejelentések alapján tapasztalt jelentős patkányfertőzöttséget az ellenőrzést végző Fővárosi Kormányhivatal is megerősítette, ezért egy **célzott intenzív irtási program** vált szükségessé, amelyet a Főpolgármesteri Hivatal, a Nemzeti Népegészségügyi Központ (NNK), valamint a vállalkozó közösen dolgozott ki. A program végrehajtására a 2019. május-december közötti időszakban Budapest tíz leginkább fertőzött kerületében került sor. **Az irtási program hatékonyságát** az előző év azonos időszakában regisztrált lakossági bejelentésekkel összevetésben az alábbi táblázat tartalmazza.

	Igazolt patkányészlelések (db)		Csökkenés (%)
	2018. szept.-dec.	2019. szept.-dec.	
irtási programmal érintett kerületekben	1.328	781	-41%
irtási programból kimaradt kerületekben	1.864	1.674	-10%
összesen	3.192	2.455	-23%

2. táblázat:

A 2019-ben végrehajtott célzott intenzív irtási program eredménye az igazolt patkányészlelések alapján (Forrás: NNK¹⁵)

A 3. és 4. ábra alapján 2019 óta **a helyzet javuló tendenciát mutat**. A bejelentések alapján igazolt fertőzések száma a 2019-es év adataihoz viszonyítva 2020-ban 82%, míg 2021-ben csak 44%-volt. **Jelenleg nincs olyan területe a fővárosnak, ahol szükség lenne a szerződés szerinti fokozott beavatkozás elvégzésére.** Az ellenőrzések pedig azt mutatják, hogy **a vállalkozó a munkát megfelelő minőségben végzi**, melyet megerősít az, hogy az ellenőrző hatóság (NNK) sem jelzett problémát az elmúlt időszak jelentéseiben. A városi **patkánypopuláció** növekedését a szakirodalmi publikációk és a hatályos jogszabályok szerint a BKÁÉ 2021. *Függelékében*¹⁶ részletezett okok eredményezhetik.

A városi környezetben fokozódó igényként jelentik meg a **hobbi állatok tartása**, amely számos településtisztasággal, közterülethasználattal szorosan összefüggő konfliktussal jár. A 2021-es felmérés¹⁷ alapján **Budapesten a háztartások közel fele tart valamilyen házi kedvencet**, ebből több, mint 1/4-e kutyát, 1/5-e macskát. **Becslések szerint mintegy negyedmillió gazdás kutya és több ezer kóbor eb él a fővárosban.** A Főpolgármester – felismerve a felelőtlen városi hobbi állattartásból fakadó konfliktusokat, környezeti kockázatokat – kinevezte **az állatvédelmi ügyek felelősét** és kezdeményezte a Budapesti Állatvédelmi Charta létrehozását¹⁸. A Charta elsődleges célkitűzése a budapesti emberek és az állatok harmonikus együttélésének megteremtése a felelős állattartás széleskörű elősegítésén keresztül. A felelős kutyatartással kapcsolatban több szemléletformáló kiadvány¹⁹ is készült az elmúlt években. Fontos rögzíteni, hogy **a Budapesten élő, itt előforduló vagy áthaladó vadon élő állatokat a komplex természeti ökoszisztéma részeiként kell kezelni.** A városban megjelenő **kóbor és vadon élő állatok etetésével** kapcsolatban szintén felmerülnek településtisztasági aggályok. A hatályos törvényi szabályozás előírásaiból levezethető²⁰, hogy **a vadon élő vagy kóbor állatok olyan jellegű etetése, amely a közterületet beszennyezi, nem megengedett.** A fentiekben túlmenően ugyanakkor a helyi önkormányzatok sajátos szabályokat alkothatnak meg rendeleteikben, melynek célja a közösségi együttélés szabályainak megteremtése.

A hulladékgazdálkodási közszolgáltatás keretében kötelezően végzett **lomhulladékgyűjtés** jelenlegi **fővárosi gyakorlata** ugyan közvetetten elősegíti a hulladékok újrahasznosítását, de emellett **számos településtisztasági problémát, konfliktust** okoz. A törvényi szabályozás²¹ ellenére a kihelyezett lomok jelentős részét

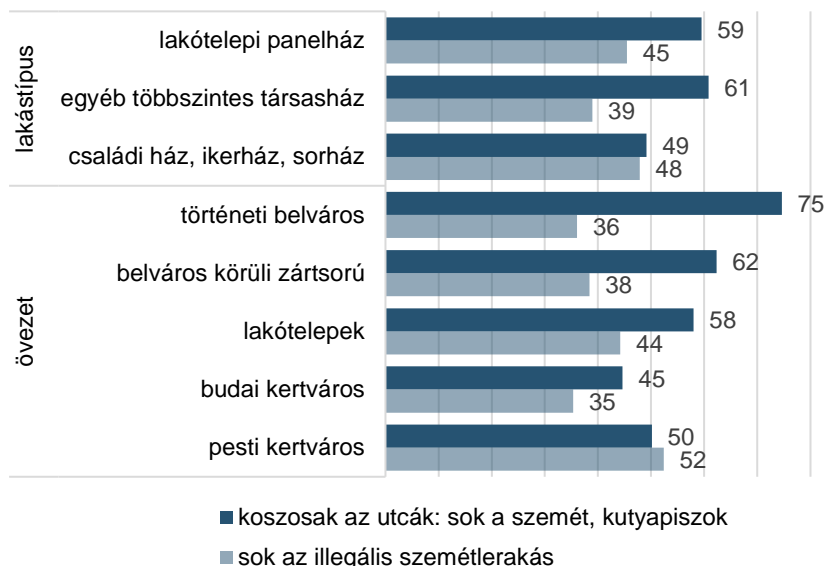
széthordják, jogszabályi rendelkezések hiányában a közterületeken kihelyezett lomok jellemzően a városi zöldfelületek degradációjával, a gyalogos- és parkolóterületek használatának ideiglenes ellehetetlenülésével jár.

A településtisztasági problémák kapcsán kell megemlíteni, hogy a főváros egyik nagy hiányossága a **nyilvános illemhelyek alacsony száma**, továbbá az, hogy a meglévő illemhelyek **jelentős része nem felel meg a kor elvárásainak**, akadálymentességi és higiéniai követelményeknek. A városban üzemelő nyilvános illemhelyből jelenleg 44 db tartozik a Fővárosi Önkormányzat tulajdonába, de közszolgáltató társaságán keresztül, ennél több illemhely tartozik a hatáskörébe, mivel az FCSM más tulajdonú létesítményekben is lát el üzemeltetési feladatokat. **Az FCSM Zrt. által üzemeltetett nyilvános illemhelyek száma 64 db, ezen illemhelyek kb. fele (2022-ben 33 db) használható akadálymentesen.** Az illemhelyek **területi eloszlása is egyenlőtlen**, a belvárosban **a budai oldal** e tekintetben sokkal **kevésbé ellátott a pesti oldalnál.** **A fővárosi hatáskörű illemhelyek közül 2022-ben összesen 21 db (mintegy 19%) volt lezárt, romos, üzemképtelen állapotban.**

A budapestiek véleménye a közterületek tisztaságáról

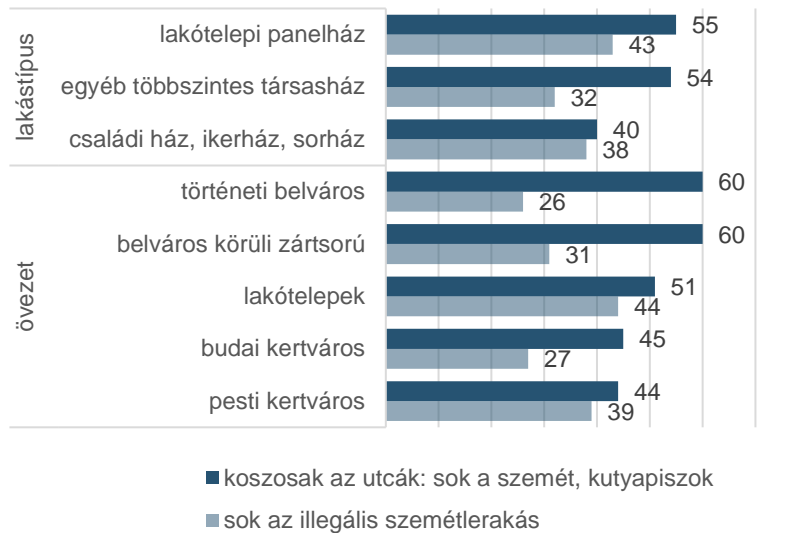
A budapestiek köztisztaságról alkotott véleménye a 2020-ban, 2021-ben, majd 2022-ben végzett telefonos, reprezentatív közvélemény-kutatás alapján került felmérésre a MEDIÁN Közvélemény- és Piackutató Kft. közreműködésével. A módszertan részletes bemutatását *II.9. Környezeti nevelés, tájékoztatás, szemléletformálás* c. fejezet tartalmazza.

A lakókörnyezetben, illetve a gyakran látogatott városi helyszíneken tapasztaltak alapján, a 2020-as felmérés adatai szerint **az utcák szemetessége** (57 pont) **lényegesen intenzívebben foglalkoztatja** a budapestieket, **mint az illegális szemétlерakás** (43 pont). Az előbbiek lényegesen nagyobb problémát jelentenek a belvárosban, mint a kertvárosokban lakóknak. Az illegális szemétlерakás megítélése tekintetében kisebb különbségek mellett ellentétes irányú az összefüggés.

6. ábra: A településtisztasági helyzet néhány elemének megítélése a lakóhely, illetve a sűrűn látogatott városrészek helyzete alapján (százfokú skála, 100=nagyon jellemző, 0=egyáltalán nem jellemző) (2020)

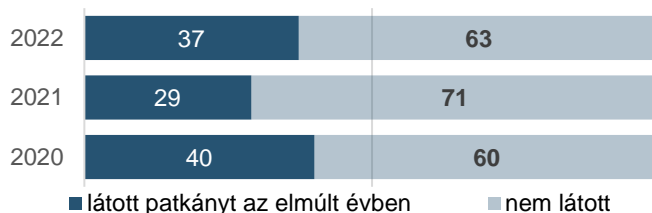
A 2021-es lakossági felmérés, azonos kérdéssorra adott válaszok szinte mindegyike **a probléma mértékének csökkenését** mutatja. **A lakótelepeken** élők esetében **nem változott** az illegális szemétlерakásokkal kapcsolatos vélekedés aránya (44 pont), illetve **a budai kertvárosban élők** érzik **azonos mértékben** koszosnak az utcákat, mint egy éve (45 pont). Legnagyobb javulás a köztisztasággal kapcsolatban a történeti belvárosban élők szerint történt.

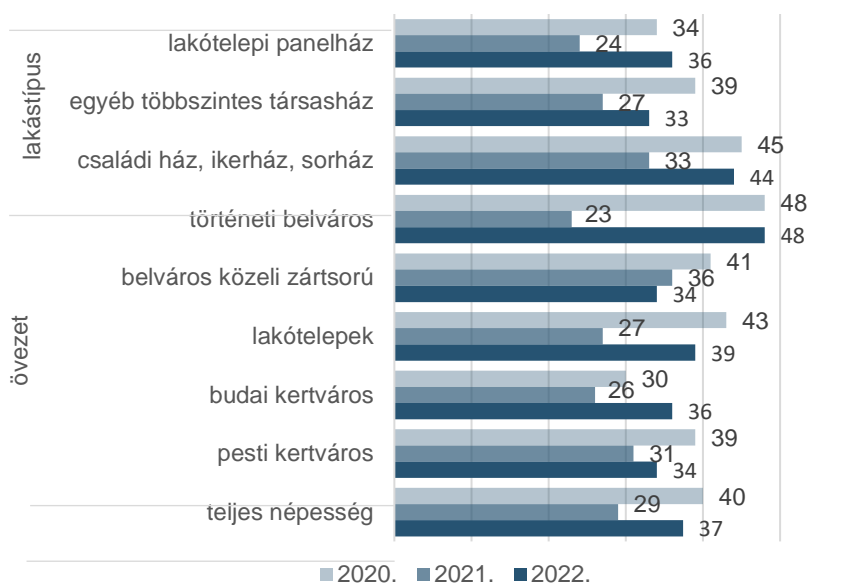
7. ábra: A településtisztasági helyzet néhány elemének megítélése a lakóhely, illetve a sűrűn látogatott városrészek helyzete alapján (százfokú skála, 100=nagyon jellemző, 0=egyáltalán nem jellemző) (2021)

Mindhárom évben felmérték a **lakosság patkányészlelésének mértékét** is, ami a teljes lakosság körében 30-40% között alakult. **A legtöbb észlelés 2020-ban** mutatkozott, majd a **sokkal kedvezőbb a 2021-es évhez képest 2022-ben** ismét számottevően nőtt azok aránya, akik láttak patkányt a városban (de nem érte el a 2020-as szintet).

A városrészek közül **a történeti belvárosra jellemző** a leginkább, hogy patkánnyal találkoznak az emberek. **A lakástípusok közül viszont a családi házakban** élőkre jellemző a leginkább.

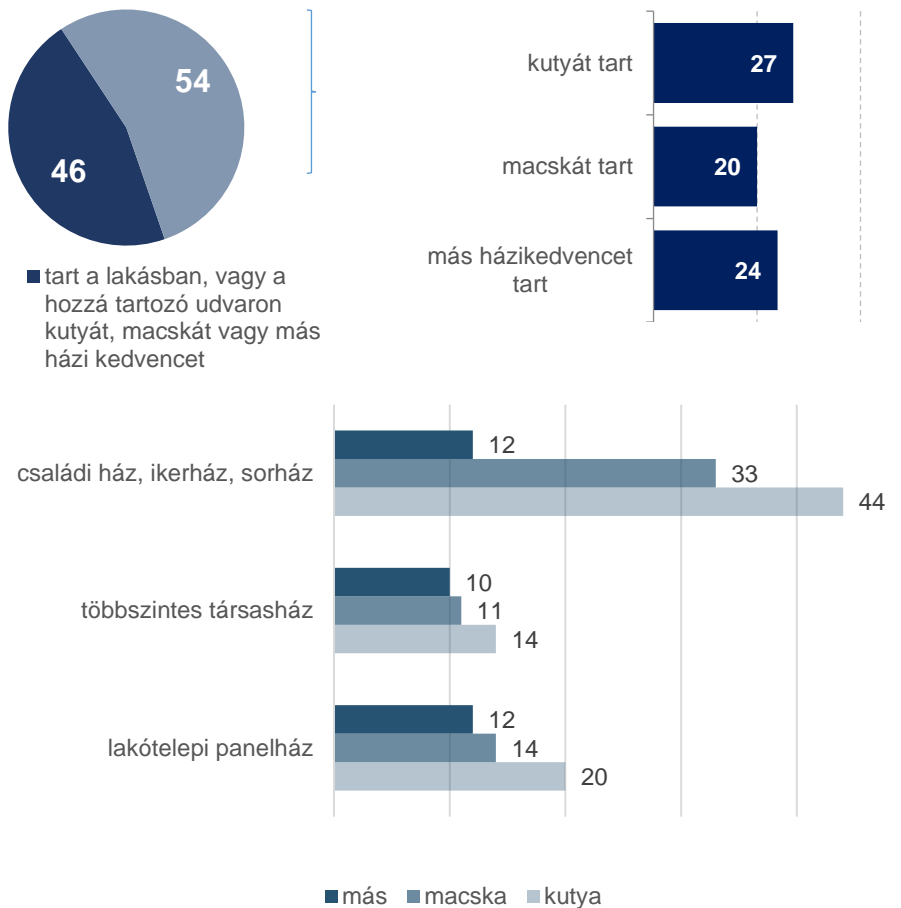

8. ábra: Patkányok észlelése a fővárosban az elmúlt években (százalék)

Állatok a városban

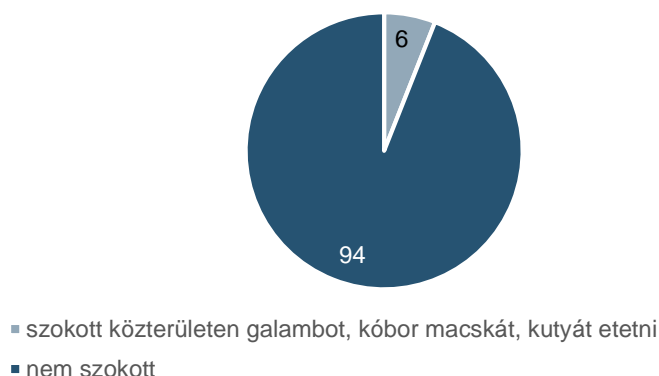
A 2021-es felmérés foglalkozott a – részben a településtisztasággal is összefüggő – városi állattartással kapcsolatos kérdésekkel is. A válaszok alapján a **főváros lakóinak közel felének van valamilyen házi kedvence**, legjellemzőbb a kutya, de más állatot is hasonlóan **magas arányban** tartanak. Nagy különbségek vannak a lakóhelyek között ezen a téren: a **családi házban élők kétharmada tart állatot** (közel fele kutyát), miközben a **lakásban élők körében csak egyharmad körül** alakul ez az arány (kutyatartók aránya 20%).

9. ábra: A házi kedvencet tartók aránya Budapesten (százalék) (2021)

10. ábra: A valamilyen házi kedvencet tartók aránya lakástípus szerint (százalék) (2021)

A **Budapesten élők töredékére jellemző a galambok vagy kóbor macskák, kutyák etetése**. A legmagasabb arányban a legfeljebb 8 osztályt végzettek körében fordul elő (11%) a válaszok alapján ez a tevékenység. **A városban élő állatok etetése nem függ össze azzal, hogy valaki tart-e állatot.**

11. ábra: Kóbor macskák, kutyák, illetve galambok etetése közterületen (százalék) (2021)

Intézkedések

Az FKF-fel kötött közszolgáltatói szerződés a jobb köztisztasági szint elérése érdekében kiegészült az alábbi tartalmi követelménnyel: a végzett munkák minőségének ellenőrzési módja és gyakorisága.

A fővárosi köztisztaságról szóló rendelet szabályozza az **ingatlantulajdonosokra** (ingatlankezelőkre, -használókra) **vonatkozó köztisztasági követelményeket**²² is. Azok kötelesek gondoskodni – többek között – az ingatlan és az ingatlan előtti járdaszakasz gondozásáról, tisztántartásáról, szemét- és gyommentesítéséről, a hó eltakarításáról és a síkosság-mentesítéséről is.

A rendelet tiltja a szemetelést, hulladékelhagyást. A **szennyező köteles a közterületek megtisztításáról, rendbetételéről gondoskodni**, legyen az építési tevékenységből, gépjárműmosásból, vagy akár állattartásból adódó szennyezés²³.

Szigorúan, törvényileg tiltott az illegális hulladéklerakás: **bűncselekményt követ el, aki** hulladékkal más jogellenes tevékenységet végez és az alkalmas az emberi élet, testi épség, egészség, a föld, a víz, a levegő vagy azok összetevői, illetve élő szervezet egyedének veszélyeztetésére (illegális hulladék-lerakás).²⁴

Törvényi szabályozás alapján **szabálysértést követ el, aki** a közterületet, a közforgalom céljait szolgáló épületet, vagy a közforgalmú közlekedési eszközt beszennyezi, illetve ha a felügyelete alatt lévő állat által az a közterületen, a közforgalom céljait szolgáló épületben, vagy a közforgalmú közlekedési eszközön okozott **szennyezés megszüntetéséről nem gondoskodik**.²⁵

A bűncselekményt, vagy a szabálysértést elkövető személy ellen Budapesten hatóságként az illetékes **kerületi rendőrkapitányság jár el**; helyszíni bírságot a szabálysértési tényállás esetében a kerületi közterület-felügyelő (természeti és országos jelentőségű védett természeti területen az állami természetvédelmi őr) szabhat ki.

A fővárosi önkormányzat által közvetlenül igazgatott terület (Margitsziget) esetében a Fővárosi Önkormányzati Rendészeti Igazgatóságon belül működő **fővárosi közterület-felügyelő**, a helyi (fővárosi) jelentőségű védett természeti területen az **önkormányzati természetvédelmi őr szabhat ki helyszíni bírságot**.

Bejelentést lehet tenni a Fővárosi Önkormányzati Rendészeti Igazgatóság Köztisztasági és Kommunális Szolgálatánál, aki a fenti hatásköri rendszernek megfelelően saját hatáskörében eljár, vagy intézkedésre átteszi a bejelentést az illetékes kormányhivatalnak, vagy kerületi közterület-felügyeletnek.

A köztisztaságnak a hulladékgazdálkodással szorosan összefüggő területe az **illegális hulladéklerakók** felszámolása. Az illegális hulladékelhagyások felszámolásában fontos szerepe van a különböző civil kezdeményezéseknek, így az évek óta országosan megrendezett „*TeSzedd! Önkéntesen a tiszta Magyarországért*” akciónak.

A Fővárosi Önkormányzat közbeszerzési eljárás eredményeként 2018 júliusában egy új vállalkozóval, az RNBH Konzorciummal kötött a szerződést a fővárosi patkánymentes állapotának fenntartására, a 2018-2022. közötti időszakra vonatkozóan. Jelenlegi feladatellátását az RNBH Konzorcium a 2021. március 10-én megkötésre került „*A Főváros komplex patkányirtási programjának végrehajtása*” tárgyú vállalkozási szerződés szerint végzi.

A patkányfertőzöttség hatékony kezelése érdekében a Budapest Portálon patkány-bejelentési felület²⁶ került kialakításra 2021-ben. **Az online űrlap kitöltésével bárki jelentheti** a Fővárosi Önkormányzatnak, **ha Budapest területén patkányt** látott vagy

patkány jelenlétére gyanakszik. A honlapon bejelentési térkép¹⁴ is található, amely megmutatja a lakossági patkánybejelentések koordinátáit az elmúlt 12 hónapban, vagy egy azon belüli kiválasztott időszakban. Ez által bárki nyomon tudja követni, hogy Budapest mely területeiről érkezik a legtöbb bejelentés, mely területek lehetnek gócpontok a patkányfertőzöttség szempontjából, és ezek alapján hol lehet szükség több irtási feladatra. A beavatkozási térkép²⁷ megmutatja, hogy a kiválasztott időszakban átlagosan hányszor kellett megismételni az irtást, mire a bejelentés helyén megszűnt a patkánytevékenység.

A fővárosi településtisztasági feladatokért felelős **BKM Zrt.** a hatékonyságnövelés érdekében 2021-ben tovább **korszerűsítette a gépjárműállományát:** magasnyomású mosóberendezések, padlótakarító berendezések és gyalogos kíséretű utcai takarítógép beszerzéseik. Folyamatban van további járművek pl. elektromos tehergépjárművek, egyéb teher- és rakodógépek, lombszívók, járdatarítók stb. beszerzése is.

További javasolt feladatok

- A településtisztasági helyzet tapasztalható, érdemi javulása érdekében a **jogszabályi környezet pontosítása szükséges úgy, hogy a budapesti településtisztasági közszolgáltatások működőképessége, teljesítményének szintje átmenetileg se csökkenjen.** A Fővárosi Önkormányzatnak kezdeményeznie kell a kerületi önkormányzatokkal történő együttműködést, majd a vonatkozó jogszabályok olyan módosítását, amely egyértelművé teszi a budapesti településtisztasággal kapcsolatos (szabályozási és végrehajtási) hatáskörök, a feladatellátást egyértelmű megosztását a helyi önkormányzatok között. A jogszabályi felülvizsgálaton túl indokolt a lakossági vélemények felmérése, figyelembevétele, továbbá a költséghatékony feladatellátás illetékességének tisztázása, majd ennek megfelelően a közszolgáltatási szerződések módosítása is szükségessé válhat.
- Településtisztasági és természetvédelmi megfontolásokból szükségessé vált például a **fővárosi közterületek használatát szabályozó rendelet(ek), megállapodások felülvizsgálata** is, megtiltva az utóbbi időben egyre jellemzőbb, különböző tárgyak (különösen léggömb, lampion, vízfelszínen úszó műanyag) bármely környezeti elembe, vagy elemre történő tömeges (akár szervezett módon való) szétszórását, terjesztését.
- A Fővárosi Önkormányzat irányítása alatt álló **közszolgáltató társaságok hatékonyabb (és gazdaságosabb) feladatellátása** érdekében a feladatellátás illetékességének tisztázása, majd ennek megfelelően a közszolgáltatási szerződések módosítása szükséges.
- A Fővárosi Önkormányzatnak – mint a problémával leginkább érintett egyik legnagyobb népsűrűségű település helyi és területi önkormányzatának – kezdeményeznie kell a **rágcsálóirtás, valamint a szúnyoggyérítés jogszabályi környezetének teljes felülvizsgálatát is.**
- A Fővárosi Önkormányzatnak – mint a problémával leginkább érintett egyik legnagyobb népsűrűségű település helyi és területi önkormányzatának – kezdeményeznie kell a **rágcsálóirtással kapcsolatos törvények, és a vonatkozó országos szabályozás átfogó felülvizsgálatát,** annak érdekében, hogy **egyértelműen meghatározottá váljanak:**
 - egy település patkánypopulációjának **mintavételi, helyszíni vizsgálati eljárása,** a mintavételi, **helyszíni vizsgálatokra vonatkozó akkreditáció** (a folyamatos monitorozást végző akkreditált szervezettel szembeni minőségbiztosított feltételek meghatározása) bevezetése, az eredmények **hatósági értékelésének, majd folyamatos közzétételének módja, szempontjai;**
 - a **települési patkánypopuláció elfogadható szintje** (a fertőzöttségi határérték);

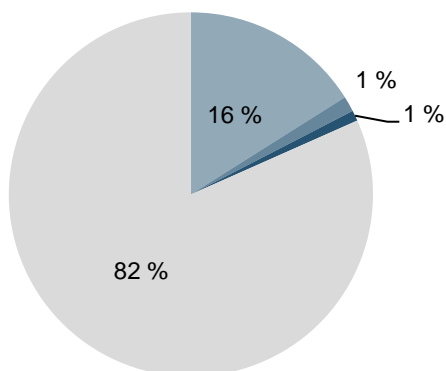
- az irtásra (gyérítésre) kötelezett magán-, vagy jogi személyek **feladatellátásának összehangolását végző felelős** (hatósági?) **szervezet kijelölése**, feladatkörének meghatározása;
- az észlelés esetén **a hatóságnak történő bejelentés** szabályai;
- a **hatósági eljárás különleges szabályai** (pl. azonnali végrehajthatóság/fellebbezés – másodfokú hatóság; kényszerintézkedés lehetősége, indoklásának megállapítása).

Az ingatlan tulajdonosa, kezelője, továbbá egyes funkciójú objektumok (pl.: piacok, földalatti vezetékek, egészségügyi intézmények stb.) üzemeltetőjének rendszeres megelőző irtásra, illetve külön hatósági kötelezésre végzett kötelezettsége mellett **indokolatlan a helyi önkormányzatok feladatra történő további általános kijelölése** (különösen azért, mert egy önkormányzattal szemben a feladat megfelelő ellátását hatósági eszközök alkalmazásával nem lehet kikényszeríteni, legfeljebb egy intézményt, gazdasági társaságot, illetve annak vezetőjét határozatban a feladat megfelelő ellátására kötelezni).

- A Fővárosi Önkormányzatnak szükséges kezdeményezni a rovarirtáson belül a **szúnyoggyérítésben résztvevők munkájának nagyobb fokú összehangolását**, a hatékonyabb védekezés érdekében, az ökológiai szempontból legkedvezőbb technológiai megoldások előnyben részesítését.
- A **lomtalanítási rendszer** olyan **átalakítása indokolt**, amely a jelenleginél kisebb károkozással és veszteséggel járó közterülethasználatot eredményez.
- A **nyilvános illemhelyek számának bővítése**, megfelelően egyenletes sűrűségű telepítése, fenntartása.

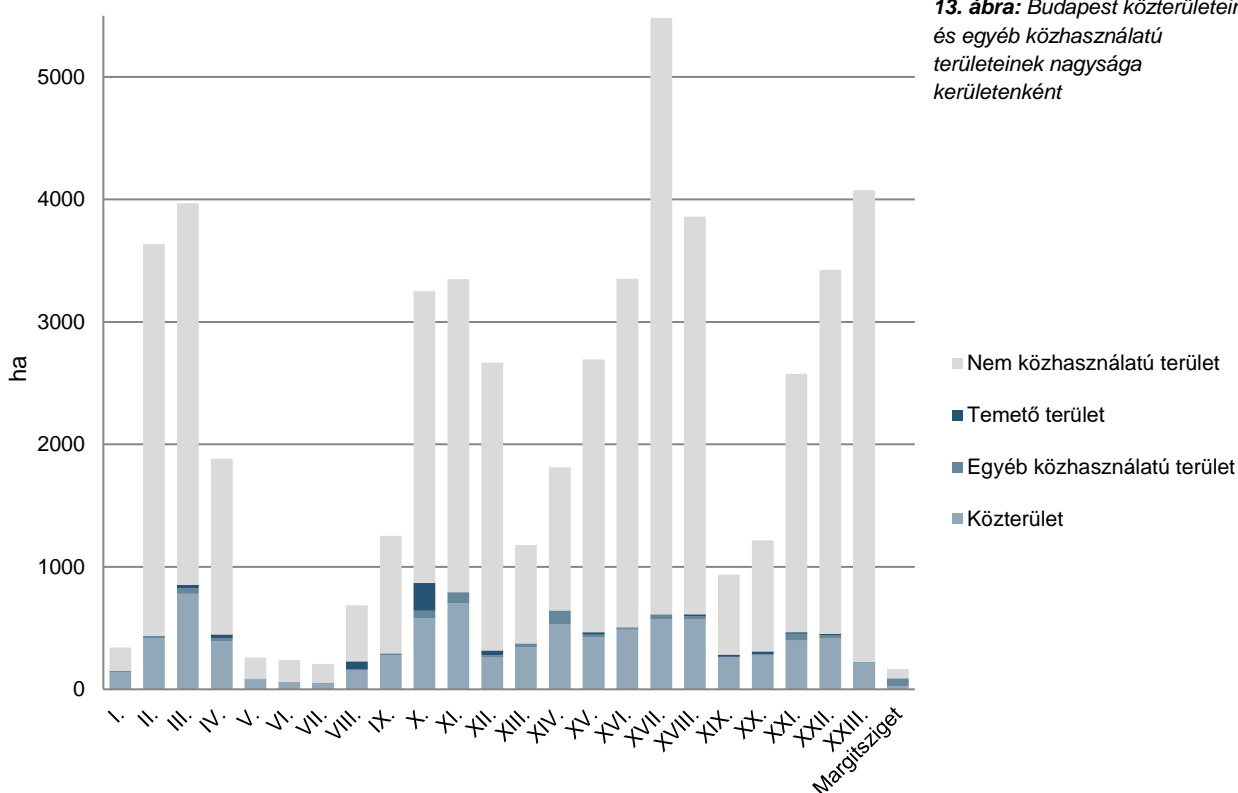
Függelék

F.1. Budapest közhasználatú terüeteinek megoszlása

12. ábra: Budapest közterüeteinek és egyéb közhasználatú terüeteinek aránya a közigazgatási területhez viszonyítva

- Közterület
- Egyéb közhasználatú terület
- Temető
- Nem közhasználatú terület

13. ábra: Budapest közterüeteinek és egyéb közhasználatú terüeteinek nagysága kerületenként

- Nem közhasználatú terület
- Temető terület
- Egyéb közhasználatú terület
- Közterület

A fejezet hivatkozásai

¹ A közterület-felügyeletről szóló 1999. évi LXIII. törvény 27. § a) pont: „közterület: a közhasználatra szolgáló **minden olyan állami vagy önkormányzati tulajdonban álló terület, amelyet rendeltetésének megfelelően bárki használhat**, ideértve a közterületnek közútként szolgáló és a magánterületnek a közforgalom számára a tulajdonos (használó) által megnyitott és kijelölt részét, továbbá az a magánterület, amelyet azonos feltételekkel bárki használhat”

² a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 29. § (2) bekezdés a) pont: „a) közterület a

tulajdonos személyétől, illetve a tulajdonformától függetlenül **minden olyan közhasználatra szolgáló terület, amely mindenki számára korlátozás nélkül vagy azonos feltételek mellett igénybe vehető, ideértve a közterületnek közútként szolgáló és a magánterületnek a közforgalom elől el nem zárt részét is,**

b) nyilvános hely a közterületnek nem tekinthető, mindenki számára nyitva álló hely”

³ az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény 2. § 13. pont: „Közterület: **közhasználatra szolgáló minden olyan állami vagy önkormányzati tulajdonban álló földterület, amelyet az ingatlan-nyilvántartás ekként tart nyilván**”.

⁴ A főváros köztisztaságáról szóló 48/1994. (VIII. 1.) Főv. Kgy. rendelet

⁵ Budapest Főváros Önkormányzata és a Fővárosi Közterület-fenntartó Zrt. között 2014. június 30-án létrejött – Főv. Kgy. 932/2014.(06.30.) határozatával jóváhagyott – Közszolgáltatási Keretszerződés

⁶ Budapest Főváros Önkormányzata és a Fővárosi Kertészeti Zártkörűen Működő Nonprofit Zrt. között a Főv. Kgy. 180/2009. (II. 26.) sz. határozata alapján 2009. április 22-én létrejött Közszolgáltatási Keretszerződés

⁷ A főváros köztisztaságáról szóló 48/1994. (VIII. 1.) Főv. Kgy. rendelet 3. §

(1) bekezdés a) pontja.

⁸ Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) 23. § (4) bekezdés 3. pontja

⁹ Mötv. 23. § (4) bekezdés 1. pont. A Fővárosi Önkormányzat kezelésében lévő főútvonalak, közutak és közterületek kijelöléséről szóló 432/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet 2. melléklet szerinti útszakaszok

¹⁰ A helyi közutak kezelésének szakmai szabályairól szóló 5/2004. (I. 28.) GKM rendelet

¹¹ A már hivatkozott Mötv. 23. § (4) bekezdés 1. pontja, valamint a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény 33. § (1) bekezdés *bb*) pont alapján.

¹² a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény 50. § (2) bekezdés

¹³ a közterület-felügyeletről szóló 1999. évi LXIII. törvény 1 § (1) bekezdés a) pontja és (4) bekezdés f) pontja

¹⁴ <https://budapest.hu/Lapok/2022/patkanybejelent-es-terkep-bejelent-esek.aspx>

¹⁵ Nemzeti Népegészségügyi Központ Ellenőrzési Jelentése a Budapest főváros patkánymentes állapotának elősegítése tárgyában létrejött, 21613-1/2019/JIF iktatószámú együttműködési megállapodás alapján végzett tevékenységről 2019. május-december

¹⁶ Budapest környezeti állapotértékelése 2021. II.8. Függelék F.2.

¹⁷ Medián Közvélemény- és Piackutató intézet által 2021. július 5-10. között, strukturált kérdőívvel készített lakossági felmérés, 1000 fő telefonos megkérdezésével (CAPI).

¹⁸ <https://budapest.hu/Lapok/2020/allatvedelemert-felelos-fopolgarmesteri-megbizottat-nevezett-ki-karacsony-gergely.aspx>

¹⁹ pl. NÉBIH: Kutyakötelesség – Útmutató a felelős kutyatartás jogszabályi előírásaihoz, 2018.

http://szabadagazdi.hu/wp-content/uploads/2018/11/kutyatartasi_kezikonyv_2018_2kiad_ON.pdf

²⁰ A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 196. § (1) bekezdés: „Aki

a) a közterületet, a közforgalom céljait szolgáló épületet, vagy a közforgalmú közlekedési eszközt beszenyzezi,

b) a felügyelete alatt lévő állat által az a) pontban megjelölt helyen okozott szennyezés megszüntetéséről nem gondoskodik”

²¹ a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény 43. § (2) alapján „A lomtalanítás során közterületre helyezett hulladék a Koordináló szerv tulajdonát képezi és egyben a közszolgáltató birtokába kerül.”

²² A főváros köztisztaságáról szóló 48/1994. (VIII. 1.) Főv. Kgy. rendelet 3., 6. és 7. §-a

²³ A főváros köztisztaságáról szóló 48/1994. (VIII. 1.) Főv. Kgy. rendelet 4. és 5. §-a

²⁴ A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 248. §:

„(1) Aki

a) nyilvántartásba vétel vagy bejelentés nélkül, illetve engedély nélkül vagy az engedély kereteit túllépve végez hulladékgazdálkodási tevékenységet, vagy

b) hulladékkal más jogellenes tevékenységet végez és az alkalmas az emberi élet, testi épség, egészség, a föld, a víz, a levegő vagy azok összetevői, illetve élő szervezet egyedének veszélyeztetésére büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki arra a célra hatóság által nem engedélyezett helyen

a) az emberi élet, testi épség, egészség, a föld, a víz, a levegő vagy azok összetevői, illetve élő szervezet egyedének veszélyeztetésére alkalmas vagy

b) jelentős mennyiségű hulladékot elhelyez,

büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

²⁵ A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 196. § (1)-(2) és (4) bekezdések

²⁶ <https://budapest.hu/Lapok/Szolgalatas/patkanybejelentés.aspx>

²⁷ <https://budapest.hu/Lapok/2022/patkanybejelentés-terkep-beavatkozások.aspx>